

ЛТ

ТЕННЕССІ ВІЛЬЯМЗ У ЄВРОПІ

З 23 до 25 червня ц.р. у французькому Університеті Нансі (організатор — факультет англо-американських студій Університету Нансі, професор Джон Бак) пройшла міжнародна літературознавча конференція “Теннессі Вільямз у Європі” (“Tennessee Williams in Europe”), приурочена до століття від дня народження видатного американського драматурга середини ХХ ст.

Теннессі Вільямз (Tennessee Williams) започаткував нову модель розвитку драматургії у США й американського модерного театру. Конференція передовсім мала компаративістичний характер, бо під час роботи секцій та пленарних засідань ішлося про рецептивні стратегії щодо Т. Вільямза в європейській культурі й форми інтертекстуального діалогу з його творчістю. У конференції взяли участь науковці зі США, Бельгії, Франції, Італії, Іспанії, Португалії, Росії та України. Почесними промовцями були професор і поет Вільям Джей Сміт (William Jay Smith), друг Т. Вільямза, та професор Девід Севрен (David Savran) із Нью-Йорка, фахівець із американського театру, член журі Пуліцерівської премії в галузі драматичного мистецтва 2011 року.

Теннессі Вільямз (при народженні Томас Ланьє Вільямз; 26 березня 1911 — 25 лютого 1983) — знаний американський драматург, лауреат Пуліцерівської премії 1948 р. за п'єсу “Трамвай “Бажання” (“A Streetcar Named Desire”) та 1955 р. за п'єсу “Кішка на гарячому бляшаному даху” (“Cat on a Hot Tin Roof”). 1939 року молодий драматург здобув ґрант Рокфеллера на 1000 доларів і написав п'єсу “Битва Ангелів”, яку поставили в Бостоні 1940 р., але театральними критиками вона була сприйнята холодно. Пізніше Вільямз переробив її для постановки у Нью-Йорку, де вона здобула більший успіх.

1969 року брат був змушений помістити Теннессі до психіатричної лікарні у зв'язку з пристрастю письменника до алкоголю й різних снодійних препаратів. Під впливом брата Теннессі Вільямз прийняв католицизм. Помер у 71-річному віці, удавившись кришечкою від пляшки крапель для очей.

Найвизначнішим твором американського драматурга світові критики одноставно вважають п'єсу “Трамвай “Бажання”, яку згодом було екранізовано Голлівудом (у головних ролях — М. Брандо та В. Лі). На конференції в Нансі значну кількість дискусій під час секційних засідань було присвячено рецепції цього тексту в різних європейських культурах. Так, авторів цих рядків випала честь говорити про трансформації п'єси “Трамвай “Бажання” в інтерпретації сучасного іспанського режисера Педро Альмадовара (фільм “Усе про мою матір” (“Todo sobre mi madre”, 1999)). Дослідники творчості американського автора звертали увагу на мотив *трансґресії* як визначальний сюжетотворчий принцип у текстах Т. Вільямза. Саме трансґресія (соціальна, сексуальна, політична, моральна, психологічна, технологічна) наявна у п'єсі “Трамвай “Бажання”. На аналізі трансґресії як визначального елемента модерної американської культури драматург докладно зупиняється у своїх мемуарах. Трансґресія постає важливим принципом, який унаочнює занепад традиційної моралі, культури, історичних цінностей в американському суспільстві середини ХХ ст., що водночас унеможливило подальше існування американської мрії. Т. Вільямз говорить про розрив між різними соціальними формаціями та навіть різними штатами у США, які більше не знаходять спільної мови. Крім того, країна “пуританської моралі та релігійності” не може адекватно реагувати на різні форми модерної перверсивності у ХХ ст.

Зокрема, Бланш Дюбуа, героїня п'єси “Трамвай “Бажання”, яка стала культовим жіночим образом у світовому театрі, приїздить до своєї сестри Стелі в інший штат. Чоловік Бланш учинив самогубство, коли та дізналася про його гомосексуальні зв'язки. Натомість чоловік Стелі Стенлі Ковальські (поляк за національністю) репрезентує у п'єсі образ “традиційного маскулітного” чоловіка (типового американського мачо), який насправді постає маніакально жорстоким і, крім того, депресивним героєм. Стенлі страждає на алкоголізм, він байдужий до родинних цінностей, жорстоко поводить себе зі своєю дружиною й, зрештою, ґвалтує Бланш (яка постає втіленням інтелігентно-аристократичної Америки минулого), і та наприкінці п'єси божеволіє. “Традиційна маскуліність” у п'єсі показана як форма чоловічої слабкості в новому часі, як можливість вибудувати штучний захисний бар'єр через стратегії деспотизму стосовно жінки (ця тема була ґрунтовно осмислена у феміністичній критиці), хоча насправді лише жорстокість і цинізм Стенлі визначають його “тваринно-маскуліну” сутність, він травмований чоловік, акцентуований персонаж, який боїться зізнатися собі в цьому, зганяючи злість на ближніх і поринаючи в алкогольне забуття. Твори Т. Вільямза цілком актуальні для сучасних читачів і глядачів, не випадково в Європі від середини ХХ ст. і дотепер п'єси американського автора постійно з'являються в новітніх інтерпретаціях.

Його доробок репрезентує кризу в американському суспільстві ХХ ст., передовсім ідеться про критику традиційних інституцій у США, про потребу виворення нової ідентичності та нової концепції *гендеру*. Саме Т. Вільямз утілює у своїх творах філософію нової жінки на тлі патріархального чоловіка. Драматург на той час не бачив можливостей для розв'язання цього соціокультурного і психологічного конфлікту, він лише порушив тему руйнації американської мрії без ревізії самих основ суспільної моралі. Національна

та історична пам'ять у п'єсах Вільямза, як зазначали учасники конференції, перетворюється на симулякр, імітаційний нарратив. Ці макросуспільні й макрокультурні категорії можуть існувати лише в тому разі, якщо буде винайдено форму *нового модерного гуманізму*. Творчість Т. Вільямза оприявнює цю проблему, проте ще не знаходить шляхів для її розв'язання. Саме тому його доробок постає настільки цікавим для європейської рецепції. Відштовхуючись від проблем, репрезентованих у текстах Т. Вільямза, європейські драматурги й режисери прагнули завершити цей культурологічний проєкт американського письменника, запропонувати відповіді на порушені в його текстах дискусійні запитання.

Дмитро Дроздовський
м. Київ

Отримано 15 липня 2011 р.



“КРИХТИ БУТТЯ: ЛІТЕРАТУРА І ПРАКТИКИ ПОВСЯКДЕННЯ”

22–23 вересня 2011 р. в Інституті філології Бердянського державного педагогічного університету відбулася міжнародна наукова конференція “Крихти буття: література і практики повсякдення”. Організатори конференції – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство культури України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Інститут філології та соціальних комунікацій Бердянського БДПУ, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Український центр культурних досліджень та ін. На адресу оргкомітету було надіслано понад 300 заявок із 7 країн світу (України, Франції, Польщі, Білорусії, Мексики, Казахстану, Росії). У роботі взяли участь близько 60 учасників.

Ректор БДПУ *Вікторія Зарва*, вітаючи учасників конференції, прозвітувала про виконану роботу й подальші плани Інституту філології та соціальних комунікацій, НДІ слов'янознавства і компаративістики, який був створений разом з Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Згадала і про участь у конференціях БДПУ Ніли Зборовської – доктора філологічних наук, провідного наукового співробітника Інституту літератури. Учасники конференції вшанували пам'ять Н. Зборовської хвилиною мовчання. Директор Інституту філології та соціальних комунікацій, завідувач кафедри української літератури та компаративістики БДПУ *О. Харлан* також розповіла про наукові здобутки та підготовку наукових кадрів.

У вітальному слові проректор із міжнародного співробітництва з БДПУ *І. Лиман* розповів також про міжнародну співпрацю університету з науковими закладами Іспанії, Франції, Італії, Мексики, Білорусії, Польщі, Росії. До учасників конференції звернулися гості з Польщі, Мексики та Росії – Томаш Мроз, Перез Родрігез Філіпе, Є. Нікольський. *О. Сухомлинов*, колишній студент БДПУ, вручив *В. Зарві* подяку від Польського сейму за вагомий внесок у розвиток українсько-польських культурних зв'язків.

На двох пленарних засіданнях були заслухані виступи науковців: *Ю. Пелешенка* (Київ) “Образ Ідеальної Держави у “Повісті про Індійське Царство”, *Т. Новикової* (Росія) “Хлеб-соль”, *М. Васьківа* (Кам'янець-Подільський) “Екзотика і соціальна доцільність у мандрівному нарисі Василя Мисика “Казахстанська магістрала”, *О. Харлан* (Бердянськ) “Футбол як метафора: літературні контексти шкіряного м'яча”, *О. Єременко* (Київ) “Поетизація побуту як засіб ліризації в прозі Євгена Гуцала”, *Н. Заверталюк* (Дніпропетровськ) “Рецепція образів страв і напоїв у художньому тексті прози В. Даниленка”.

23 вересня працювали такі секції: “Повсякдення: теорії, жанри, стилі”, “Література і культура пам'яті: описуване минуле як елемент повсякдення”, “Персонаж у родинному колі, побут і кохання”, “Поетика житла і топос дому”, “Література–кулінарія–медицина”, “Повсякдення: гендер – тілесність – етнічність”, “Повсякдення: масова література і культурні індустрії”, “Дозвілля, святкування, подорожі в літературі”, “Повсякдення в соціальному вимірі, дискурс праці”, “Актуальні питання літературознавства, методики та соціальних комунікацій”. Доповіді, виголошені на секціях, супроводжувалися активним обговоренням та розлогими дискусіями. Матеріали конференції, в яких було проаналізовано особливості відображення повсякдення в художній літературі від греко-римської класики до постмодернізму, будуть опубліковані у ВАКівському міжвузівському науковому збірнику “Актуальні проблеми слов'янської філології”. У цей день учасники конференції і студенти Інституту філології та соціальних комунікацій зустрілися з письменниками й журналістами Валерієм і Наталією Лапікурами. Відбулася презентація наукової, методичної та навчальної літератури з актуальних проблем сучасної філології, зокрема монографічних досліджень співробітників Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Інституту філології Бердянського державного університету та інших учасників конференції.

Конференція мала високий науковий рівень та засвідчила широту літературознавчих інтересів учасників. Тож не дивно, що дослідники висловили бажання продовжити наукове спілкування й узяти участь у наступній конференції.

Світлана Луцій
м. Київ

Отримано 10 жовтня 2011 р.